



AI-1436

M. A. (Final)

Term End Examination, 2020-21

SANSKRIT

Paper : IV

(साहित्य सिद्धान्त)

Time Allowed : Three hours

Maximum Marks : 100

Minimum Pass Marks : 36

नोट : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः । सभी प्रश्नों के अंक समान हैं ।

इकाई-I

1. अधोलिखितेषु सूत्रद्वयं व्याख्येयम्—

- (i) रीतिरात्मा काव्यस्य
- (ii) सौन्दर्यमलङ्कारा अलङ्कृतिरलङ्कारः

[2]

- (iii) काव्यशब्दोऽयं गुणालङ्कार संस्कृतयोः शब्दार्थयोः वर्तते ।
- (iv) कवित्व बीजं प्रतिमानम् ।

इकाई-II

2. अधोलिखितं स्पष्टीक्रियताम्—

“अर्थश्लेषस्य तु स विषयः यत्र शब्द परिवर्तनेऽपि न श्लेषत्व खण्डना”

अथवा

वाच्यभेदेन भिन्ना यत् युगपद्भाषणस्पृशः ।

श्लिष्यन्ति शब्दा श्लेसोऽसौ अक्षरादिभिरष्टधा ॥

इकाई-III

3. अलङ्कारद्वयं सोदाहरणं विवेचनीयम्—

- (i) उपमा
- (ii) अप्रस्तुतप्रशंसा
- (iii) अतिशयोक्ति
- (iv) अनन्वय

इकाई-IV

4. एकस्य अलङ्कारयुग्मस्य भेदो सुष्ठु दर्शनीयः —

- (i) विभावना — विशेषोक्ति
- (ii) दीपक — अर्थान्तरन्यास
- (iii) संसृष्टि — संकर

इकाई-V

5. “मुख्यार्थबाधे तदयुक्तौ ययान्योऽर्थः प्रतीयते।

रुद्धेः प्रयोजनाद् वासौ लक्षणाशक्तिरपिता ॥”

उपर्युक्त परिभाषां स्पष्टीकृत्य, “तदेव अष्टप्रकारा लक्षणा”
इति विवेचनीयम्।

अथवा

“वाक्यं रसात्मकं काव्यम्” इति विश्वनाथमतं विस्तरेण
समालोचनीयम्।